

Notat om store og små gymnasiers økonomi i relation til taxameterknæk – september 2024

Notat: Økonomi for store og små gymnasier i relation til taxameterknæk

1. Indledning

Regeringen ønsker med justeringen af taxameter- og tilskudsordningen at flytte penge fra store gymnasier til små gymnasier samt fra stx til hhx. Dette sker bl.a. ved at indføre et knæk i undervisningstaxameteret, så taksten for elever over 700 reduceres med 10 procent. Dertil kommer, at regeringen ønsker at afskaffe en række særlige tillæg for udvalgte A-fag. Fx er der særlige tillæg til A-niveauhold i biologi, bioteknologi, fysik, geovidenskab og kemi, hvilket afspejler, at der til disse fag er brug for særligt udstyr, laboratoriefaciliteter, holddeling af sikkerhedshensyn i forbindelse med afvikling af eksperimentelt arbejde mv. Det fremgår af regeringsudspillet, at tilskudstabet for de tre gymnasier, der beskæres mest, samlet ved fuld indfasning bliver 8 mio. kr. for Silkeborg Gymnasium, 7 mio. kr. for Roskilde Katedralskole og 6 mio. kr. for Gefion Gymnasium.

Gennem en lang årrække har skiftende regeringer med bred opbakning i Folketinget tydeligt tilkendegivet et ønske om, at flere unge mennesker skulle vælge en teknisk-naturvidenskabelig uddannelse. Det er derfor paradoksalt, at regeringen foreslår en justering af tilskudssystemet, der økonomisk straffer gymnasier, der er lykkedes med at rekruttere en relativ stor andel af eleverne til naturvidenskabelige studieretninger. Hvis regeringens forslag gennemføres, skabes særdeles vanskelige økonomiske vilkår for oprettelse af naturvidenskabelige studieretninger. På samme måde vil det blive økonomisk udfordrende at oprette naturvidenskabelige A-niveauhold som valgfag, idet disse jf. ovenstående er dyrere i drift.

I dette notat **fokuseres på knæktaxameteret** gennem sammenligning af nøgletal for små og store gymnasier. Datagrundlaget er Børne- og Undervisningsministeriets regnskabsportal.

2. Samlet pris pr. student

Hvad koster det at uddanne en student fra henholdsvis små og store gymnasier? Som et mål for den årlige pris pr. elev kan man anvende den samlede omsætning pr. elev for det enkelte gymnasium. Tabel 1 viser omsætningen pr. elev for forskellige gymnasiestørrelser. Gennemsnitligt koster det (2023-beløb) ca. 23.000 kr. mere pr. år pr. elev at have elever på et af de 30 mindste almene gymnasier end at have elever på et af de 23 største almene gymnasier.

Gymnasiestørrelse	Antal gymnasier	Gennemsnitlig omsætning pr. årselev
Under 500 elever	30	110.781 kr.
500-649 elever	22	98.500 kr.
650-799 elever	25	88.739 kr.
800-999 elever	18	89.346 kr.
Over 1000 elever	23	88.059 kr.

Tabel 1. Gennemsnitlig omsætning pr. årselev i 2023 på almene gymnasier.

Kilde: Regnskabsportalen, Børne- og Undervisningsministeriet.

De allerstørste gymnasier vil blive særlig hårdt ramt af knækket i undervisningstaxameteret. I tabel 2 sammenholdes den samlede omsætning pr. årselev i 2023 for de 10 største og 10 mindste almengymnasiale uddannelsesinstitutioner. **Gennemsnitligt koster det årligt omkring 48.000 kr. mere pr. elev at uddanne en elev på et af de 10 mindste gymnasier sammenlignet med et af de 10 største gymnasier.**

	Årselever	Omsætning pr. årselev
SMÅ GYMNASIER		
Faaborg Gymnasium	163	153.406 kr.
Morsø Gymnasium	199	152.208 kr.
Bjerringbro Gymnasium*	203	132.473 kr.
Hvidovre Gymnasium & HF	234	136.184 kr.
Herlev Gymnasium & HF	238	183.971 kr.
Høng Gymnasium & HF	243	132.040 kr.
Nakskov Gymnasium & HF	254	116.142 kr.
Ringkjøbing Gymnasium	280	109.408 kr.
Fjerritslev Gymnasium*	280	115.669 kr.
Maribo Gymnasium*	288	114.105 kr.
<i>Gennemsnit for små gymnasier</i>	<i>238</i>	<i>134.561 kr.</i>
STORE GYMNASIER		
Silkeborg Gymnasium	1508	86.874 kr.
Roskilde Katedralskole	1472	82.339 kr.
Frederiksborg Gymnasium & HF	1362	82.588 kr.
Rosborg Gymnasium & HF	1324	87.830 kr.
Næstved Gymnasium & HF	1324	89.574 kr.
Stenhus Gymnasium*	1293	95.369 kr.
Horsens Gymnasium & HF	1268	87.331 kr.
Gefion Gymnasium	1247	87.891 kr.
Rysensteen Gymnasium	1172	82.304 kr.
Nørre Gymnasium	1149	83.078 kr.
<i>Gennemsnit for store gymnasier</i>	<i>1312</i>	<i>86.518 kr.</i>

Tabel 2. Omsætning pr. årselev i 2023 på almene gymnasier. En stjerne (*) angiver, at institutionen udbyder HF, selv om dette ikke direkte fremgår af navnet. Nyborg Gymnasium er ikke medtaget som stort gymnasium pga. det rummer en lang række gymnasiale uddannelser. Kilde: Regnskabsportalen, Børne- og Undervisningsministeriet.

Omsætningen pr. elev er således gennemsnitligt 56 % højere på de mindste gymnasier. Sammenlignes det største gymnasium, Silkeborg Gymnasium, og det mindste gymnasium, Faaborg Gymnasium, er forskellen 66.500 kr. pr. elev pr. år. Det svarer for et 3-årigt forløb til en stx-uddannelse til, at det koster ca. 200.000 kr. mere at dimittere en student fra Faaborg Gymnasium end fra Silkeborg Gymnasium.

Man kan konstatere, at allerede før den påtænkte beskæring af undervisningstaxameteret for de største gymnasier, koster det langt mere at uddanne en elev på de mindste gymnasier end på de største gymnasier.

3. Omkostningsfordeling

Hvordan bruges pengene på de store og små gymnasier? Bruges pengene på ledelse og administration, eller bruges de til undervisning?

Tabel 3 viser omkostningsfordelingen i 2023 for de 10 almene gymnasier med henholdsvis færrest og flest elever. Det fremgår, at bygningsdriften for både små og store gymnasier udgør gennemsnitligt 14 %, hvilket afspejler, at flere elever fordrer større bygninger.

Tabel 3 viser, at **de store gymnasier anvender 9 procentpoint mere af den samlede omsætning på undervisningens gennemførelse end de små gymnasier. Andelen, der går til ledelse og administration, er til gengæld gennemsnitlig kun godt halv så stor på de store gymnasier som på de små gymnasier, nemlig henholdsvis 8 % og 14 %.** De store gymnasier har således før en eventuel taxameterjustering høstet stordriftsfordele, der fx har reduceret udgifterne til ledelse og administration, idet resourcerne i høj grad allokeres til undervisningens gennemførelse.

	Årselever	Undervisningens gennemførelse	Ledelse og adm.	Bygningsdrift
SMÅ GYMNASIER				
Faaborg Gymnasium	163	58 %	13 %	14 %
Morsø Gymnasium	199	52 %	18 %	14 %
Bjerringbro Gymnasium*	203	60 %	14 %	14 %
Hvidovre Gymnasium & HF	234	74 %	12 %	16 %
Herlev Gymnasium & HF	238	72 %	16 %	13 %
Høng Gymnasium & HF	243	54 %	13 %	12 %
Nakskov Gymnasium & HF	254	72 %	17 %	10 %
Ringkjøbing Gymnasium	280	71 %	12 %	17 %
Fjerritslev Gymnasium*	280	68 %	14 %	17 %
Maribo Gymnasium*	288	75 %	13 %	15 %
<i>Gennemsnit for små gymnasier</i>	<i>238</i>	<i>66 %</i>	<i>14 %</i>	<i>14 %</i>
STORE GYMNASIER				
Silkeborg Gymnasium	1508	79 %	5 %	13 %
Roskilde Katedralskole	1472	70 %	12 %	12 %
Frederiksborg Gymnasium & HF	1362	78 %	10 %	13 %
Rosborg Gymnasium & HF	1324	76 %	8 %	15 %
Næstved Gymnasium & HF	1324	77 %	8 %	16 %
Stenhus Gymnasium*	1293	73 %	7 %	14 %
Horsens Gymnasium & HF	1268	73 %	6 %	12 %
Gefion Gymnasium	1247	75 %	8 %	15 %
Rysensteen Gymnasium	1172	75 %	7 %	15 %
Nørre Gymnasium	1149	73 %	10 %	12 %
<i>Gennemsnit for store gymnasier</i>	<i>1312</i>	<i>75 %</i>	<i>8 %</i>	<i>14 %</i>

Tabel 3. Omkostningsfordeling for almene gymnasier i 2023. En stjerne (*) angiver, at institutionen udbyder HF, selv om dette ikke direkte fremgår af navnet. Nyborg Gymnasium er ikke medtaget som stort gymnasium pga. det rummer en lang række gymnasiale uddannelser.

Kilde: Regnskabsportalen, Børne- og Undervisningsministeriet.

4. Omkostninger pr. elev til undervisning

Man kunne foranlediges til at tro, at når de store gymnasier, jf. tabel 3, formår at anvende en væsentlig større andel af den samlede omsætning til undervisningens gennemførelse, så betyder det, at ressourcen til undervisning af et hold er relativ stor. Men det er ikke tilfældet. Tabel 4 viser udgiften pr. elev til undervisningens gennemførelse på de 10 mindste og de 10 største almene gymnasier. Heraf fremgår, at **fordi undervisningsressourcen på de store gymnasier skal fordeles mellem mange elever, er den årlige undervisningsudgift pr. elev gennemsnitligt ca. 23.000 kr. større på de mindste gymnasier end på de største gymnasier.** Undervisningsressourcen pr. elev er således gennemsnitligt 35 % højere på de mindste gymnasier end på de største.

	Årselever	Undervisningens gennemførelse	Udgift pr. elev til undervisningens gennemførelse	Antal undervisningsårsværk pr. 100 årselever
SMÅ GYMNASIER				
Faaborg Gymnasium	163	58 %	88.997 kr.	12,8
Morsø Gymnasium	199	52 %	79.394 kr.	10,8
Bjerringbro Gymnasium*	203	60 %	79.608 kr.	11,3
Hvidovre Gymnasium & HF	234	74 %	100.304 kr.	13,0
Herlev Gymnasium & HF	238	72 %	132.954 kr.	17,3
Høng Gymnasium & HF	243	54 %	71.471 kr.	11,1
Nakskov Gymnasium & HF	254	72 %	84.053 kr.	10,1
Ringkjøbing Gymnasium	280	71 %	77.316 kr.	10,2
Fjerritslev Gymnasium*	280	68 %	78.280 kr.	12,2
Maribo Gymnasium*	288	75 %	85.147 kr.	11,0
<i>Gennemsnit for små gymnasier</i>	<i>238</i>	<i>66 %</i>	<i>87.752 kr.</i>	<i>12,0</i>
STORE GYMNASIER				
Silkeborg Gymnasium	1508	79 %	68.985 kr.	9,0
Roskilde Katedralskole	1472	70 %	57.625 kr.	8,6
Frederiksborg Gymnasium & HF	1362	78 %	64.189 kr.	7,7
Rosborg Gymnasium & HF	1324	76 %	66.349 kr.	8,5
Næstved Gymnasium & HF	1324	77 %	68.603 kr.	9,2
Stenhus Gymnasium*	1293	73 %	70.060 kr.	10,9
Horsens Gymnasium & HF	1268	73 %	63.716 kr.	8,6
Gefion Gymnasium	1247	75 %	65.613 kr.	9,0
Rysensteen Gymnasium	1172	75 %	62.019 kr.	8,4
Nørre Gymnasium	1149	73 %	60.544 kr.	9,1
<i>Gennemsnit for store gymnasier</i>	<i>1312</i>	<i>75 %</i>	<i>64.770 kr.</i>	<i>8,9</i>

Tabel 4. Andel til undervisningens gennemførelse af den samlede omsætning for almene gymnasier i 2023 samt udgiften pr. elev til undervisningens gennemførelse og antal undervisningsårsværk pr. 100 årselever. En stjerne (*) angiver, at institutionen udbyder HF, selv om dette ikke direkte fremgår af navnet. Nyborg Gymnasium er ikke medtaget som stort gymnasium pga. det rummer en lang række gymnasiale uddannelser.

Kilde: Regnskabsportalen, Børne- og Undervisningsministeriet.

De små gymnasiers større ressourceforbrug pr. elev til undervisningens gennemførelse kommer til udtryk ved, at der til undervisning af 100 elever gennemsnitligt anvendes 12,0 lærerårsværk, mens der på de store gymnasier anvendes 8,9 lærerårsværk. Se tabel 4.

5. Økonomisk resultat

Årsresultaterne for de almene gymnasier viser, jf. tabel 5, at både store og små gymnasier generelt har balance i økonomien.

Gymnasiestørrelse	Antal gymnasier	Gennemsnitlig overskudsgrad
Under 500 elever	30	1,0 %
500-649 elever	22	0,6 %
650-799 elever	25	0,7 %
800-999 elever	18	0,2 %
Over 1000 elever	23	1,7 %

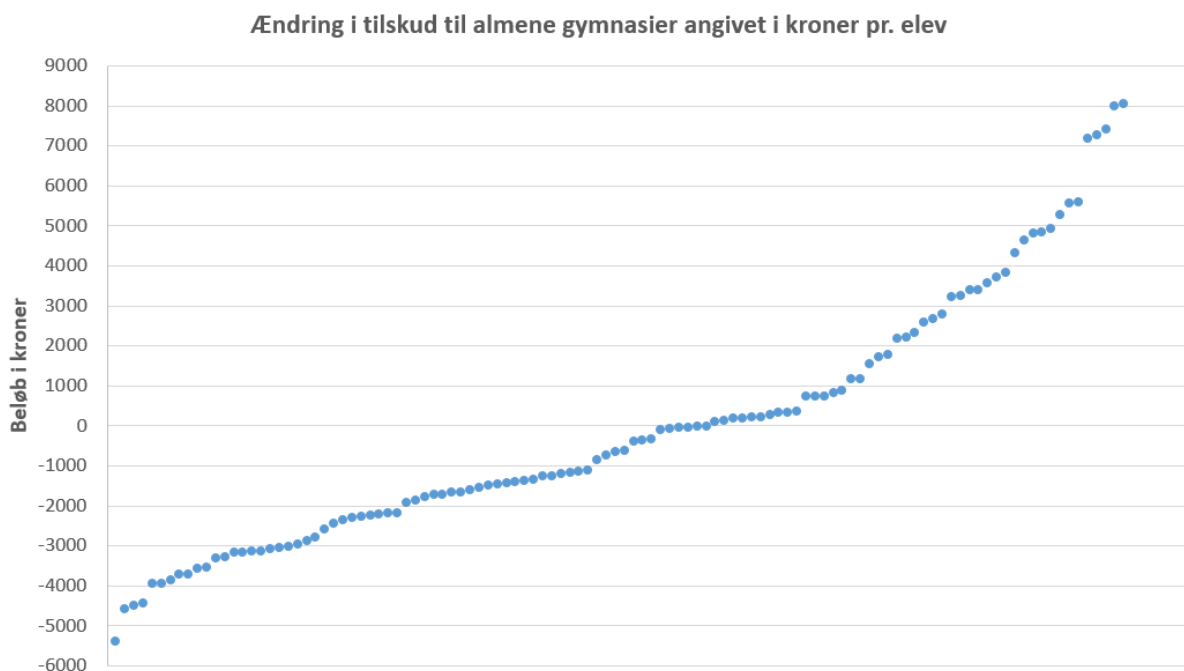
Tabel 5. Gennemsnitlig overskudsgrad for de almene gymnasier i 2023.

Kilde: Regnskabsportalen, Børne- og Undervisningsministeriet.

6. Et taxameter- og tilskudssystem med markante outliers

For to ud af tre af de almene gymnasier svarer ændringen i det samlede taxameter- og tilskudssystem til, at der årligt mistes eller tilføres maksimalt 3.000 kr. pr. elev. Men der er meget stor forskel på ændringerne for en række af de resterende almene gymnasier. Fem institutioner skiller sig ud ved, at der tilføres mere end 7.000 kr. ekstra pr. elev. Det drejer sig om Høng Gymnasium og HF, Alssundgymnasiet Sønderborg, Vestfyns Gymnasium, Støvring Gymnasium og Nykøbing Katedralskole, hvilket for de fire sidstnævnte svarer til en stigning i det samlede tilskud på 7,7-8 procent. Modsat afgiver de fire institutioner Gefion Gymnasium, Rødovre Gymnasium, Roskilde Katedralskole og Silkeborg Gymnasium 4.400-5.400 kr. pr. elev svarende til en besparelse på 4,8-6,0 procent.

Variationen mellem gymnasierne er illustreret på figur 1, der tydeliggør, at **Silkeborg Gymnasium med det foreslåede taxameter- og tilskudssystem rammes ekstraordinært hårdt som en outlier med en beskæring på 5.400 kr. pr. år pr. elev.** I forbindelse med konstruktionen af et nyt taxameter- og tilskudssystem bør ministeriet og politikerne naturligvis sikre sig, at der ikke er enkeltgymnasier, der rammes helt ekstraordinært hårdt.

Figur 1. Ændring i årligt tilskud pr. elev på 112 almene gymnasier ved fuld indfasning af regeringens forslag til justering af taxameter- og tilskudssystemet. Almene gymnasier med nuloptag, som fx Viby Gymnasium, Hvidovre Gymnasium og Herlev Gymnasium, er ikke medtaget i tabellen, da beregningsgrundlaget adskiller sig væsentligt fra de øvrige. Punktet nederst til venstre (ved -5.400 kr.) svarer til Silkeborg Gymnasium. Punkterne øverst til højre (ved 8.000 kr.) Alssundgymnasiet Sønderborg og Høng Gymnasium & HF.

Kilder:

- Tabel med samlede følger på institutionsniveau, Oversigt udsendt af Børne- og Undervisningsministeriet.
- Regnskabsportalen, data for 2023, Børne- og Undervisningsministeriet

7. Sammenfattende om det økonomiske perspektiv for Silkeborg Gymnasium

Silkeborg Gymnasium er med ca. 1500 årselever landets største stx-gymnasium og står blandt de almen-gymnasiale institutioner til den største reduktion ved implementering af regeringens forslag til nyt taxameter- og tilskudsordning, nemlig en reduktion på 8 mio. kr. ved fuld indfasning.

En besparelse på 8 mio. kr. for Silkeborg Gymnasium vil have meget betydelige negative implikationer for eleverne i forhold til undervisning og trivsel. Dette skyldes blandt andet:

- At de store gymnasier generelt allerede før en kommende taxameterreform har høstet stordriftsfordelene ved at anvende en relativ lille del af ressourcerne på ledelse og administration. **Silkeborg Gymnasium har i særlig grad lave udgifter til ledelse og administration, nemlig 5 % i 2023**, hvor gennemsnittet for de 10 største gymnasier er 8 %, og gennemsnittet for de 10 mindste gymnasier er 14 %. Se afsnit 3.
- At de store gymnasier anvender en relativ stor andel af ressourcen på undervisningens gennemførelse – altså på aktiviteter direkte relateret til eleverne. **Silkeborg Gymnasium anvender i særlig grad ressourcerne på undervisning, nemlig 79 % i 2023**, hvor gennemsnittet for de 10 største gymnasier er 75 %, og gennemsnittet for de 10 mindste gymnasier er 66 %. Se afsnit 4.

- At på trods af, at Silkeborg Gymnasium anvender en meget stor procentdel af ressourcen på undervisning, så **rådes der over et langt mindre beløb pr. elev til undervisning end på de små gymnasier** – nemlig 19.000 kr. pr. elev mindre om året sammenlignet med de mindste gymnasier. Hvis Silkeborg Gymnasium kunne anvende samme beløb pr. elev på undervisningens gennemførelse som gennemsnittet for landets 10 mindste gymnasier, kunne der ansættes yderligere 50-60 lærere. Se afsnit 4.
- At der på Silkeborg Gymnasium af både økonomiske og klimamæssige årsager pågår en lang række tiltag i forhold til bygninger mv. med henblik på energioptimering og generel bygningsdrift. Det indebærer, at det er **meget svært at spare yderligere på bygningsdriften**, hvis man på længere sigt skal undgå et urentabelt forfald eller usundt miljø. **Det betyder, at besparelser nødvendigvis først og fremmest må ramme undervisningsområdet**, der dækker omkring 80 procent af omsætningen.
- At der i en lang årrække har været en ansvarlig økonomistyring, hvor der inden for få procent er sigtet mod og er opnået balance mellem udgifter og indtægter. Det betyder, at **Silkeborg Gymnasium ikke i de forgangne år har haft store overskud, der fremover kan anvendes til at reducere effekten af besparelser**.
- At knækket i undervisningstaxameteret ved 700 elever ikke er det eneste i regeringens forslag til nyt taxameter- og tilskudssystem, der rammer Silkeborg Gymnasium ekstra hårdt i forhold til andre gymnasier. Danmark mangler teknisk-naturvidenskabeligt uddannede unge, og **Silkeborg Gymnasium har gennem en årrække prioriteret særlige indsatser for naturvidenskab og er lykkedes med at rekruttere flere elever end landsgennemsnittet til de naturvidenskabelige studieretninger. Derfor rammer det Silkeborg Gymnasium ekstra hårdt økonomisk, når regeringen fjerner det særlige fagtilskud til fysik A, kemi A, bioteknologi A etc.** Det betyder, at der vil være et økonomisk ringere grundlag for at opfylde elevernes ønsker om at få naturvidenskabelige fag på A-niveau. Det samme gælder i forhold til studieretningen med latin A og græsk A, hvor Silkeborg Gymnasium hidtil for alle årgange har haft en (halv) studieretningsklasse. Her forsvinder tilskuddet ligeledes.

Når besparelser, jævnfør ovenstående, nødvendigvis vil gå hårdt ud over arbejdet med eleverne i form af undervisnings- og trivselsindsatser, er der en reel risiko for, at Silkeborg Gymnasium ikke kan fastholde de ekstraordinært gode resultater, der gennem en årrække er opnået i forhold til eksamensresultater (positiv løfteevne i forhold til socioøkonomiske referencer), elevtrivsel og frafald. Det er i den forbindelse vigtigt at bemærke, at de særligt gode resultater IKKE er en direkte konsekvens af gymnasiets størrelse. Der er både meget små og meget store gymnasier, der opnår gode og dårlige resultater i forhold til både eksamensresultater og elevtrivsel. Se eventuelt de særlige notater 'Elevtrivsel på store og små almene gymnasier' og 'Socioøkonomiske referencer for store og små gymnasier'.

Med det foreliggende forslag til justering af taxameter- og tilskudssystem **bliver Silkeborg Gymnasium, som illustreret på figur 1, en økonomisk outlier, og eleverne bliver helt ramt af helt ekstraordinære besparelser**. Det er vilkårligt relativt til sammenlignelige byer og gymnasier.